

SURADNJA PREDŠKOLSKE USTANOVE I UČITELJSKE AKADEMIJE U OBAVLJANJU STRUČNE PRAKSE STUDENATA

Biserka Petrović-Sočo mr. sc., Učiteljska akademija, Zagreb

Stručnu praksu studenti predškolskog odgoja uvijek obavljaju u predškolskoj ustanovi. Gdje bi je, uostalom, drugdje i mogli provoditi s obzirom da se pripremaju za zvanje odgojitelja predškolske djece? I dok studenti s pravom osjećaju da im je vrijeme koje tijekom studija provode na praksi nedovoljno, pojedine zagrebačke predškolske ustanove (mali broj) nerado ih ili uopće ne primaju na stručnu praksu. Iz kojih razloga? Jedan od opravdanih razloga može biti prevelik broj zainteresiranih studenata za provedbu stručne prakse u nekim zagrebačkim vrtićima jer se još prije desetak godina na redovan studij upisivalo samo 60, pa onda 80, a danas se upisuje 180 studenata svake akademske godine, ne ubrajajući u to studente na izvanrednom studiju. U takvoj masovnosti istovremeno obavljane prakse (u drugome mjesecu) izostaje jača suradnička povezanost kadrovske škole i predškolskih ustanova na zajedničkoj zadaći dobre organizacije i kvalitetne provedbe studentske stručne prakse. U svezi s tim treba pohvaliti inicijativu udruge predškolskih pedagoga grada Zagreba koja je uočila problem i inicirala početak njegova rješavanja.

Što se ostalih razloga neprimanja studenata na praksu tiče, ne želimo vjerovati da je u pitanju zatvorenost ovih ustanova za suradnju s Učiteljskom akademijom jer bi nam svima (predškolskoj ustanovi, kadrovskoj školi, roditeljima, građanima) zbog djece trebalo biti u interesu da zajednički obrazujemo što kvalitetnije, suvremene stručnjake - odgojitelje. Zato smo skloniji vjerovati da se prije radi o nedovoljnoj informiranosti nekih ustanova o razlikama između

metodičkih vježbi (koje se minimalno plaćaju vrtićima-vježbaonicama) i same stručne prakse studenata (koja se vrtićima ne plaća) pa ćemo ih ukratko izložiti.

Novim Pravilnikom o vježbaonicama i pokusnim programima u dječjim vrtićima te o dječjim vrtićima kao stručno-razvojnim centrima prema članku 4. može se na prvi pogled zaključiti da obavljanjem bilo koje vrste stručne prakse studenta u predškolskoj ustanovi vrtić postaje vježbaonicom. Međutim, na vrtiće - vježbaonice postavljaju se visoki stručni zahtjevi i imenuje ih ministar znanosti prosvjete i sporta iz čega se da zaključiti da svaki vrtić ne može biti vježbaonicom. Zbog toga je potrebno pojasniti ulogu vježbaonica u svrhu vježbanja studenata u pojedinom odgojno-obrazovnom i metodičkom području od uloge obavljanja cjelovite, redovne stručne prakse.

Metodičke vježbe studenata druge godine studija provode se iz svih metodičkih kolegija u vrtićima koje je Ministarstvo prosvjete i sporta RH posebnim rješenjem imenovalo vježbaonicama za određeno odgojno-obrazovno područje. Tako se, primjerice, vježbe iz Metodike tjelesne i zdravstvene kulture provode u Dječjem vrtiću - vježbaonici "Iskrica", "Potočnica" i "Vrbik", iz Metodike hrvatskog jezika u Dječjem vrtiću - vježbaonici "Izvor", "Budućnost", "Tatjana Marinčić" itd. U svakom vrtiću - vježbaonici na Odgojiteljskom vijeću, u suradnji s profesorom metodika, imenovani su odgojitelji - mentori koji na početku akademske godine provode uzoran odgo-

jno-obrazovni rad pred studentima, a tijekom godine svaki tjedan pomažu studentima u pripremanju, provođenju i vrednovanju odgojno-obrazovnih aktivnosti s djecom. Ovaj se rad odgojitelju - mentoru vrlo skromno plaća iz sredstava Učiteljske akademije. Dok se metodičke vježbe organiziraju s ciljem stjecanja praktičnih znanja i vještina iz pojedinačnog metodičkog područja tijekom čitave akademske godine, stručna praksa studenata organizira se s drukčijim zadaćama i na drukčiji način.

STRUČNA PRAKSA STUDENATA

Stručna praksa studenata ostvaruje se holistički, s prvotnim ciljem upoznavanja, a potom postupnog ovladavanja potrebnim vještinama za uspješno obavljanje složenog odgojiteljskog zvanja. Po sadašnjem, još uvijek dvogodišnjem planu i programu studija, praksa se provodi u kontinuitetu od dva tjedna u prvoj i mjesec dana u drugoj godini studija.

Već na kraju prvog semestra studenti prve godine studija upućuju se na dvotjednu pedagošku praksu u predškolsku ustanovu, gdje,

uz pomoć ravnatelja, stručno-razvojne službe i odgojitelja - mentora upoznaju rad, organizaciju i djelatnost dječjeg vrtića. Također hospitiraju u odgojnim skupinama, uključuju se u odgojnu komunikaciju s djecom i obavljaju neke stručne zadaće iz područja razvojne psihologije, predškolske pedagogije i dr.

Po završetku trećega semestra, dakle u drugoj godini studija, student u dogovoru s profesorima i ravnateljem vrtića odabire dječji vrtić na području Hrvatske u kojem će obaviti jednomjesečnu stručnu praksu. Tijekom njenog obavljanja student samostalno provodi neke oblike odgojno-obrazovnog rada iz svake metodike koristeći integrirani metodički pristup dječjem učenju te se praktično osposobljava za primjenu suvremenih sadržajnih, pedagoško-psiholoških, organizacijskih i materijalno - tehničkih aspekata odgojno-obrazovnog procesa.

Također se uvodi u cjelovito planiranje i vrednovanje odgojno-obrazovnog procesa i vođenje pedagoške dokumentacije. Uključuje se u suradnju s roditeljima, osnovnom školom,

Studentica Ivana Žagar - Dječji vrtić Velika Gorica, mlada vrtićka skupina

lokalnom zajednicom i prosvjetnim vlastima, sudjeluje u radu stručnih organa predškolske ustanove, uvodi se u kulturnu i javnu djelatnost dječjeg vrtića, kontinuirano stručno usavršavanje odgojitelja i dr.

Nastojimo da studenti od početka razumiju kako je za uspješno djelovanje na dječje učenje i odgoj, osim ponuđenih sadržaja, jednako važno aranžiranje raznovrsnih odgojno-obrazovnih situacija, osiguranje stimulativnog okruženja,

primjena različitih odgojno-obrazovnih strategija, uvažavanje dječje inicijative, kreativnosti i slobode u izboru aktivnosti, stvaranje pozitivnog psihološkog ozračja i uočavanje osobnog doprinosa i ograničenja dječjem učenju. Zbog toga je važno da u predškolskoj ustanovi student ima mogućnosti vidjeti kako predškolsko dijete uči u interakciji sa svojom fizičkom i socijalnom okolinom, kako zajedno s drugima, djecom i odgojiteljima, u djelovanju **gradi i konstruira znanja**, revidira i dograđuje svoje "teorije" o svijetu i njegovu funkcioniranju. Stereotipan, izravno poučavateljski, često verbalni i

frontalni način rada s djecom ne polazi od djeteta i njegovih razvojnih i individualnih potreba niti u praksi uvažava suvremenu socio-konstruktivističku teoriju dječjeg razvoja, već od uvjerenja odgojitelja da samo aktivnosti u kojima je odgojitelj dominantan imaju prave (možda i jedine) odgojno-obrazovne efekte. Slika djeteta u takvom pristupu odražava uvjerenja odraslih da je ono malo, nesposobno, pasivno, neznalica, ovisno o autoritetu i sl., jednom riječju *tabula rasa*.

Odgojitelj koji je usmjeren na mijenjanje postojeće prakse, uključuje se u raspravu s djecom, sluša njihova objašnjenja, preispituje i korigira svoje gledište.

Odgojitelj - praktičar u svom radu s djecom treba mijenjati rutinu, biti uključen u kontinuirani proces učenja i upoznavanja neposredne prakse.

Rutina predstavlja primjenu poznatih i provjerenih strategija u različitim kontekstima i s različitim djecom. Kako

kaže Edwards (1998.), program je intelektualno vitalan ukoliko je odgojitelj pomoću individualne ili grupe interakcije usmjeren na ono što dijete misli, uči i planira i ukoliko minimalno primjenjuje rutinu i pravila. Pita se o razlozima djetetove akcije, razmišljanjima, tvrdnjama i zaključcima. Tijekom promišljanja prakse uključuje se u zajedničke diskurse, posre-

Studentica Ivana Žagar - Dječji vrtić Velika Gorica, mlada vrtićka skupina

dničko i kooperacijsko učenje.

Takav "misaoni" ili "refleksivni" odgojitelj lakše saznaje djetetove teorije, tvrdnje, premise i analogije. Odgojitelj koji je usmjeren na mijenjanje postojeće prakse, uključuje se u raspravu s djecom, sluša njihova objašnjenja, preispituje i korigira svoje gledište. Taj mu proces pomaže u osobnom profesionalnom razvoju i napretku. Ovakva paradigmat-ska promjena traži dugoročni utjecaj usmjeren na različite profesionalce u predškolskim ustanovama (odgojitelje, stručni tim, administratore, spremačice...) i one na visokoškolskim ustanovama (nastavnici - metodičari i studenti).

Uz odgojitelja koji reproducira stari model, student neće moći razumjeti socio-konstruktivističku teoriju učenja u konkretnim uvjetima određene odgojne skupine i vrtića. Iz toga proizlazi bitna zadaća obrazovanja studenata - pripremiti ih na to da nema samo jedne istine i rješenja te da se rad s djecom ne može normirati i preslikati u praksi.

Drugim riječima, važno je da student tijekom obavljanja stručne prakse prepoznaje i primjenjuje u njoj teoriju u konkretnim, specifičnim uvjetima svake ustanove, pa tako i odgojne skupine, jer se na taj način može postupno pripremati na različite uvjete i "nedeterminirane zone prakse" (Schon, 1990.) koji su u svakom vrtiću jedinstveni, drukčiji. Trebao bi osvijestiti značaj stimulativnog okruženja za dječje učenje, razvoj i odgoj, osjetiti socio-emocionalno ozračje u kojem djeca žive i uče i sam im, uz pomoć odgojitelja-mentora i drugih stručnjaka, pridonositi.

Također je važno da se student ima prilike okušati u planiranju, provođenju i vrednovanju odgojno-obrazovnih aktivnosti kao onaj koji stvara uvjete i podupire dječje socijalno učenje i sam se nalazeći u mnogobrojnim ulogama u namirivanju dječjih razvojnih i individualnih potreba i zaštititi dječjih prava. Ukoliko je studentu omogućeno više raznovrsnih situacija i konte-

ksta koje može opservirati, u njima sudjelovati i zajedno ih s kolegama analizirati, onda on dolazi i do više istina i opcija. Time student gradi iskustvo vezano uz situacije koje nisu predvidive i unaprijed planirane, koje su determinirane dječjim "skretanjima" i osobnim preferencijama.

Pritom, između ostalih zadataka, dobiva i zadatak provođenja zajedničkog projekta s djecom kako bi ovladao suvremenim, holističkim metodičkim pristupom. Integrirani pristup proizlazi iz kongruencije s integriranom naravi dječjeg razvoja, ima uporište u suvremenoj teoriji o funkcioniranju ljudskog mozga, posjeduje motivacijsku snagu i zaokuplja cijelu ličnost. Prirodan je i blizak životnoj realnosti, omogućuje kvalitetnu diferencijaciju prema dječjim afinitetima i interesima, pogoduje individualizaciji, uči djecu i odrasle suradničkim i demokratskim odnosima, diskusiji i formuliranju osobnih stajališta. Uči i djecu i odrasle tražiti informacije, rješavati probleme i kreativno misliti i izražavati se.

Nadalje, postojeći program studija je prekratak i ne sadrži u dovoljnoj mjeri metodički pristup odgojno-obrazovnom procesu s djecom u jaslicama dok, s druge strane, svakodnevi život predškolske ustanove zahtijeva veću stručnost upravo u odgoju djece rane dobi. Iz tih je razloga u obvezi stručne prakse studenata druge godine studija i aranžiranje odgojno-obrazovnih situacija za poticanje razvoja i odgoja djece u jaslicama.

Kompleksnost nabrojanih zadaća stručne prakse postavlja velike zahtjeve na sve sudionike uključene u složen proces praktičnog osposobljavanja studenata: od profesora - metodičara i drugih profesora kadrovske škole, preko odgojitelja - mentora, pedagoga i ostalih djelatnika predškolske ustanove do samog studenta.

U početnim pokušajima studenti se u pripre-

manju odgojno-obrazovnih aktivnosti u velikoj mjeri oslanjaju na model te prijedloge i sugestije odgojitelja - mentora pa je na razini ustanove u kojoj će student obavljati stručnu praksu **vrlo važan izbor kvalitetnog mentora**. Njegove bi se uloge trebale mijenjati paralelno s osamostaljivanjem studenta: od modela studentima prve godine studija, preko instruktora i savjetnika do reflektivnog kritičkog i samokritičkog supervizora i evaluatora svoje i studentove uspješnosti. Da bi se odgojitelj - mentor uspješno nosio sa složenim zadacima i ulogama u praktičnom osposobljavanju studenata, bitno je da razvije sposobnost prihvatanja i razumijevanja studenta sa svim njegovim kompetencijama i slabostima i da u suradnji s njim pokazuje optimističan stav prema njegovoj motivaciji i želji za uspješnošću.

ODGOJITELJ - MENTOR

ima, dakle, ključnu ulogu u djelovanju na kvalitetu praktičnog iskustva studenata. Zbog toga treba posjedovati:

1. RAZVIJENE INTERPERSONALNE VJEŠTINE:

- sposobnost prihvatanja, razumijevanja i međusobnog prilagođavanja, spremnost na partnerstvo, dogovaranje i međusobno korigiranje i poticanje,
- razvijenu zajedničku svijest o cilju rada sa studentima,
- otvorenost za novine, inicijativu i kreativnost,
- sposobnost uzajamnog pomaganja, kritičnost, tolerantnost i taktičnost.
- emocionalnu stabilnost i uvažavanje individualnosti studenta.

2. KVALITETAN STRUČNI RAD S DJECOM

U svom radu treba se rukovoditi profesionalnim načelima i Programskim usmjerenjem, provoditi otvoren, integriran, razvojni kurikulum koji polazi od

razvojnih i individualnih potreba i prava djece, partnerstva s roditeljima i djelatnicima predškolske ustanove.

3. SPOSOBNOST NAKNADNE REFLEKSIJE VLASTITOG I STUDENTSKOG ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

Važna je sposobnost kritičke analize kao i ohrabriranja studenta u njegovu projektiranje, izvođenju i evaluiranju odgojno-obrazovnog rada.

Poželjno je postavljati pitanja što i/ili kako smo ili bismo mogli još? Što mislite kako bi bilo da smo...? Zašto mislite da...? Što vas je iznenadilo, razveselilo, razočaralo? Kad biste ponovo bili u takvoj situaciji, što biste radili ili kako biste postupili drukčije i zbog čega i sl., a sve to s ciljem da u studentima izazovemo snažniji misaoni angažman, autorefleksiju i refleksiju akcija drugih.

Tako pedagoška dokumentacija o projektu služi kao dio aktivne pedagogije pod kojom E. Kohler (prema Dahlberg, Moss, Pence, 1999.) podrazumijeva interakciju, opservaciju i komunikaciju u konstruiranju samorefleksije i grupne refleksije. Na temelju nje reflektivni praktičar kreira svoje sudjelovanje u kritičkom diskursu i konstruira međusobne veze s drugim stručnjacima. Ona predstavlja vitalno sredstvo za građenje reflektivne demokratske prakse, pokazuje kuda praktičari idu, kako vide i doživljavaju dijete i kako misle da mu mogu pomoći ili ga podržati u procesu konstruiranja i sukonstruiranja znanja.

Ako je praksa konstituirana u socijalnoj interakciji između ljudi, onda je promjena prakse socijalni proces, kolaborativni proces učenja ljudi koji se zajedno udružuju da bi mijenjali praksu u zajedničkom socijalnom svijetu u kojem živimo s posljedicama osobnih akcija i akcija drugih (Atweh, Kemiss & Weeks, 1998.). Taj proces

uključuje učenje o realnoj, materijalnoj, konkretnoj i specifičnoj praksi specifičnih ljudi u specifičnim mjestima. Zbog toga dobro postavljena pedagoška dokumentacija može biti temelj grupnog iskustva učenja i razvijati kulturu kolaborativnog rada. Konstruiranje znanja djeteta i studenta/odgojitelja prolazi načelno iste zakonitosti. Svatko od njih uz pomoć samorefleksije (samoevaluacije, samouvida) doznaje nešto više o svojim akcijama i njihovim konzekvencama, a refleksija kolega ili suigrača mu taj uvid upotpunjuje ili korigira. To se događa u praktičnom radu studenata koji bi trebalo više vrednovati budući da nam služi kao relevantan i nepresušan izvor znanja o djetetu, ali i nama samima.

ULOGE ODGOJITELJA-MENTORA:

Od **modela** preko **instruktora** i **savjetnika** do refleksivnog kritičkog i samokritičkog **supervizora** i **evaluatora**.

U promišljanju refleksivne stručne prakse posebice je važna i djelatnost pedagoga.

PREDŠKOLSKI PEDAGOG

1. Orijentacijski sastanak:

- upoznavanje s djelatnošću i organizacijom ustanove, poslovima i zadacima, odgovornostima i pravima odgojitelja, pedagoškom dokumentacijom, suradnjom s roditeljima i lokalnom zajednicom, sa stručnim usavršavanjem, kulturnom i javnom djelatnošću te stručnom knjižnicom;
- upoznavanje i zajedničko dogovaranje plana i programa stručnog praktikuma;
- razmjenjivanje i usuglašavanje međusobnih očekivanja pedagoga, studenta i odgojitelja

mentora.

2. Upoznavanje studenta s prostorom, djecom u odgojnim skupinama, odgojiteljima i drugim djelatnicima te posebice s odgojiteljem - mentorom

3. Promatranje, pomaganje i supervizija (povremeno praćenje) studentovog angažiranja

Tijekom praktikuma, prikupljanje podataka o tome od odgojitelja - mentora i drugih odgojitelja, davanje "feedbacka" o uspješnosti putem formalnih i neformalnih razgovora sa studentom, pružanje pomoći da uspostavi veze između teorije i promatrane ili provedene prakse.

4. Poticanje studenta na što dublje uključivanje u sve stručne djelatnosti

Zajedničke evaluacije, diskursi i planiranje odgojitelja, korištenje stručne literature, prikupljanje i izrada materijala i sredstava, roditeljski sastanci, stručni skupovi u i izvan ustanove...

5. Završni razgovor sa studentom (po mogućnosti uz sudjelovanje odgojitelja - mentora)

To je prilika za izražavanje dojmova, osjećaja, ideja i pitanja o praksi i teoriji predškolskog odgoja, za upoznavanje studentovih stavova, novih znanja i vještina, očekivanja, daljnjih ciljeva, problema, prepoznavanje postignuća i procjenjivanje uspjeha te reflektiranja cjelokupnog stručnog praktikuma.

Ulogu ravnatelja u organiziranju stručne studentske prakse nismo ovdje dotaknuli, ne zbog toga što je ne smatramo bitnom.

Podrazumijeva se da se njegovi stavovi, uvjerenja i izgrađene vrijednosti prelamaju i osjećaju kroz cjelokupno ozračje koje struji u predškolskoj ustanovi, kako kroz prostor tako i među djelatnicima, studentima i djecom.